

Akavan perhevapaamalli

Tasa-arvoa ja joustavuutta

Akava

Sisällys

Tasa-arvoa ja joustavuutta	3
Akavan malliin kuuluu vanhempainvapaa- ja joustovapaa-osio	5
Vanhempainvapaa-osio	6
Joustovapaa-osio	8
Joustovapaan käyttötavat	8
Akavan perhevapaamallin keskeiset hyödyt	10
Lakimuutokset: vapaiden määrä työsopimuslaissa ja vuosilomalaissa	11

Tasa-arvoa ja joustavuutta

Tasa-arvoa tehdään ja rakennetaan työpaikoilla. On olennaista, kuinka perhevapaajärjestelmän muutokset toimivat sekä perheiden että työpaikkojen arjessa.

Akava esittää perhevapaamallissaan muutoksia, jotka lisäävät työelämän tasa-arvoa ja nostavat työllisyysastetta. Tavoitteena on, että miehillä ja naisilla on yhtäläiset mahdollisuudet rakentaa hyvä ja palkitseva työura. Akavan perhevapaamalli huomioi erilaiset perhemuodot.

Akava pyrkii mallillaan turvaamaan töihin paluuta ja sen kannustavuutta. Mallissa on otettu huomioon perheiden ja lasten sekä työpaikan näkökulma. Akavan mallissa pidennettäisiin vanhempainvapajaksoa, siten että lapsi on 15 kuukauden ikäinen vanhempainvapaiden päättyessä jos perhe käyttää vapaat täysimääräisenä. Lisäksi ehdotus joustovapaa-osion käytöstä kannustavampi työhön paluun suhteen kuin nykyinen malli.

Akavan malli edistää korkeakoulutettujen yhtäläisiä mahdollisuuksia työhön ja perheeseen kaikilla koulutusaloilla, asematasoilla ja ammateissa. Pääasialliset keinot liittyvät työolainsäädännön muutoksiin, minkä tueksi esitämme sairausvakuutuksen ja verovaroja rahoitettavien perhevapaatuksien kehittämistä.

**Akavan uusi
perhevapaamalli
joustavoittaa
ja uudistaa
järjestelmää
merkittävästi.**

Perhevapaalta työhön palaavat tarvitsevat korkeampaa suojaa kuin nykyinen lainsäädäntö turvaa. Tämän vuoksi työsopimuslakia sekä lakia naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta tulee uudistaa.

Akava on kannattanut aiemmin 6+6+6-mallia, mutta siihen siirtyminen nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ei ole mahdollista. Akavan uusi malli joustavoittaa ja uudistaa järjestelmää merkittävästi. Se tuo muutoksia kustannustasoon: toisaalta se tuo säästöä, toisaalta se nostaa kustannuksia. Mallin kokonaiskustannukset määräytyvät sen mukaan, miten perhevapaiden käyttö toteutuu.

Akavan mallissa astutaan iso askel eteenpäin ja luodaan vahvaa arvo- ja asennemuutosta. Akava on lisännyt vanhempien yhdenvertaisia jaksoja (äitiys- ja isyysvapaat) ja halunnut jättää perheille enemmän vaihtoehtoja. Perhevapaajärjestelmän kehittäminen jatkuu; seuraavassa vaiheessa tulevaisuudessa on luonteva askel jakaa myös vanhempainvapaa-jaksoa tasaisemmin vanhempien kesken.

Uusi malli vaikuttaa perhevapaajärjestelmän kustannuksiin. Kustannukset kasvavat sen mukaan, miten etuuksia käytetään. Akavan malli nostaa kustannuksia noin 20–138 miljoonaa euroa, mutta erittäin todennäköistä on, että kustannukset kasvavat maltillisesti mallin uudistuessa. Käyttäytymistä ja vapaiden käyttämistä uuden mallin mukaan on lähes mahdotonta ennustaa, mutta voidaan arvioida nykyisten vapaiden ja etuuskien käytön perusteella, että kustannukset kasvavat alkuvaiheessa noin 20–50 miljoonaa euroa. Parempaan perhevapaamalliin sijoittaminen ei ole pelkkä kuluerä, vaan tuo myös myönteisiä vaikutuksia.

Parempaan perhevapaamallin sijoittaminen ei ole vain kuluerä, vaan se tuo myös myönteisiä vaikutuksia.

Akavan malliin kuuluu vanhempainvapaa- ja joustovapaa-osio

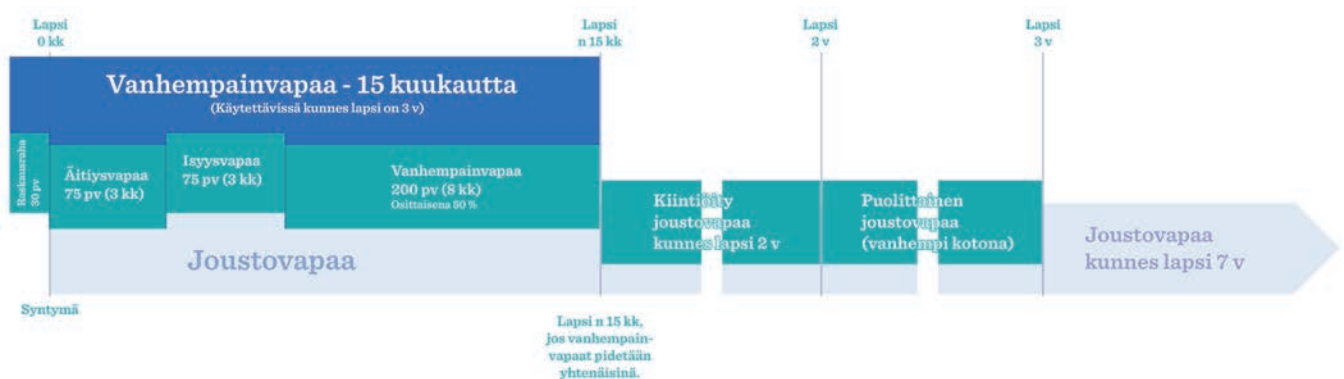

Mallissa on kaksi pääelementtiä: vanhempainvapaa- ja joustovapaa-osio.

Vanhempainvapaa-osioon kuuluu raskausraha, äitiysvapaa, isyysvapaa ja vanhempainvapaa. Vanhempainvapaan jaksoja voi käyttää kunnes lapsi on kolmevuotias.

Joustovapaa-osio, jonka käytössä on useita vaihtoehtoja, korvaa kotihoidontuen ja joustavan hoitorahan. Perhe voi käyttää joustovapaan jaksoja siihen asti, kun lapsi täyttää 7 vuotta, myös ennen kuin on käyttänyt kaikkia vanhempainvapaan jaksoja.

Akavan perhevapaamalli, kokonaisuus

Vanhempainvapaa-osio

Mallissa korostetaan kummankin vanhemman yhtäläisiä vapaita, se tuo kummallekin vanhemmalle samankokoisen ja samoin korvattavan osan.

Äidin osuus on entisellään, 105 päivää, mutta se jaetaan kahteen osaan, raskausrahaan ja äitiysrahaan.

Mallissa äidillä on mahdollisuus aloittaa perhevapaakausi nykyistä myöhemmin eli viimeistään 15 päivää ennen laskettua aikaa, kuten raskaussuojeludirektiivissä säädetään. Hyväkuntoisen odottavan äidin ei tarvitse jäädä äitiysvapaalle kuukautta ennen laskettua aikaa, mutta tämäkin mahdollisuus säilyy.

Mallissa on kuusi päivää enemmän 90-prosenttisesti korvattavia päiviä, jotta molemmilla vanhemmilla olisi yhtäläiset jaksot.

Isälle tulee yksi selkeämmin yhtenäinen korvamerkitty jakso, päivien määrä ei runsaasti kasva, mutta yhdenmukaisuus äidin jakson kanssa lisääntyy. Tällä halutaan korostaa ja painottaa molempien vanhempien merkitystä ja osallisuutta. Tässä suhteessa Akavan malli on yhdenmukainen muiden tahojen esittämien mallien kanssa. On osoitettavissa, että isän omat jaksot ja niiden korvattavuus lisäävät niiden käyttöä.

Akavan mallissa korostetaan molempien vanhempien merkitystä ja osallisuutta.

Vanhempainvapaa

Vanhempainvapaaosion elementit

- Raskausraha 30 päivää
 - korvaustaso 90 % työtuloista kuten nykyisin
 - alkaa 30—15 päivää ennen laskettua aikaa
 - muutos: äiti voi aloittaa viimeistään äitiysvapaan viimeistään 15 päivää ennen laskettua aikaa, kun nykyisin rajat ovat 30—50 päivää ennen laskettua aikaa
- Äitiysvapaa 75 päivää
 - korvausaste 30 päivää 90 %, loput 70 %
 - lisää äidin 90-prosenttisesti korvattavia päiviä 54 päivästä 60 päivään
 - ei siirrettävissä toiselle henkilölle
- Isyysvapaa 75 päivää
 - korvausaste 30 päivää 90 %, loput 70 %
 - muutos: pitenee 54 päivästä 75 päivään
 - ei siirrettävissä toiselle henkilölle

- Vanhempainvapaa 200 päivää
 - korvausaste 70 %
 - muutos: lisäntyy 42 päivää
 - jaettavissa vapaasti vanhempien kesken
 - käytettävissä kokoaikaisesti tai puolittaisena (100 % tai 50 %)
 - tällä tavoin voidaan pidentää perhevapaiden kestoja ja samalla poistuu nykyinen velvoite olla yhtäaikaaisesti osittaisella vanhempainvapaalla – tämä joustavoittaa mallia merkittävästi, mutta mahdollisuus olla yhtäaikaaisestikin vanhempainvapaalla säilyy
 - jos vanhempi työskentelee vanhempainvapaalla, työssäolopäiviltä ei makseta päivärahaa ja päivä säilyy käytettävänä vanhempainvapaa-päiväsaldossa. Tämä poistaa ainakin jossain määrin kannustinloukkua. Akavalaisessa jäsenkunnassa äidit haluavat tehdä osittaisia tai satunnaisia työrupeamia esimerkiksi osaamisen ylläpitämiseksi.

Muuta huomioitavaa

- vanhempien tasa-arvoisuus toteutuu
- yhteinen aika vanhempien kesken kuten nykyisin 18 päivää
- vapaat ovat käytettävissä, kunnes lapsi on kolmevuotias, siinä järjestyksessä kuin vanhemmat katsovat parhaaksi
- joustovapaa-jaksot ovat käytettävissä vanhempainvapaajaksojen lomassa

Jos ansiosidonnaiset vanhempainvapaat pidetään yhdenjakoisesti ja täysimääräisesti, lapsi on vapaiden päättyessä 15 kuukauden ikäinen. Töihin paluun voi katsoa olevan kannustavampaa, sillä lapsi on kykenevämpi ilmaisemaan itseään ja motorisesti kehittyneempi. Perhe voi käyttää vanhempainvapaata puolittaisena, jolloin jaksoa voi pidentää tarvittaessa.

Vanhempien ei tarvitse olla yhtäaikaisesti osittaisella vanhempainvapaalla, kuten nykyisessä mallissa mikä lisää sen käytettävyyttä ja joustavuutta huomattavasti. Lisäksi vanhempainvapaan lomassa työskentely on taloudellisesti ja vapaajärjestelmän kannalta järkevämpää, kun työskentelypäivältä ei makseta päivärahaa. Nykyisessä mallissa tällaisessa tapauksessa maksetaan vähimmäispäiväraha työskentelypäiviltä.

Vanhempainvapaita voi käyttää kokoaikaisena tai puolittaisena. Vanhempien ei tarvitse olla yhtä aikaa osittaisella vanhempainvapaalla.

Joustovapaa-osio

Joustovapaa korvaa kotihoidontuen ja joustavan hoitorahan, jota nykyisessä mallissa saa jos tekee lyhennettyä työaikaa lapsen ollessa alle kolmevuotias. Joustovapaaetuuden kokonaissumma on kaikille perheille sama eli 4 500 euroa, ja perhe voi käyttää sitä kolmella eri tavalla tai niiden yhdistelmänä siihen saakka, kun lapsi täyttää 7 vuotta

Esimerkki: perhevapaa jaettu mahdollisimman tasan

Joustovapaan käyttötavat

Joustovapaan käyttömahdollisuus 1

Täysimääräinen kiintiöity joustovapaa (500 euroa/kk)

- voi käyttää täysimääräisenä lapsen kokoaikaiseen kotona hoitamiseen, kuitenkin enintään siihen asti kun lapsi täyttää kaksi vuotta
- kiintiöity siten, että kummallekin vanhemmalle on kolmen kuukauden joustovapajakso, jota ei voi luovuttaa toiselle. Yhdeksän kuukauden täysimääräinen joustovapaa on mahdollinen, jos kumpikin vanhempi käyttää siitä vähintään 3 kuukautta (3 kuukautta äiti tai vanhempi 1; 3 kuukautta isä tai vanhempi 2; 3 kuukautta jaettavissa)
- enintään 9 kuukautta, jos vanhemmat käyttävät kiintiöidyn osuutensa

Joustovapaa korvaa kotihoidontuen ja joustavan hoitorahan. Se on kiinteä etuus, 4 500 euroa.

Joustovapaan käyttömahdollisuus 2

Puolittainen joustovapaa (250 euroa/kk)

- on perheen käytettävissä hoidettaessa lasta kotona, kuitenkin enintään 3-vuotiaaksi asti

Joustovapaan käyttömahdollisuus 3

Puolittainen joustovapaa (250 euroa/kk)

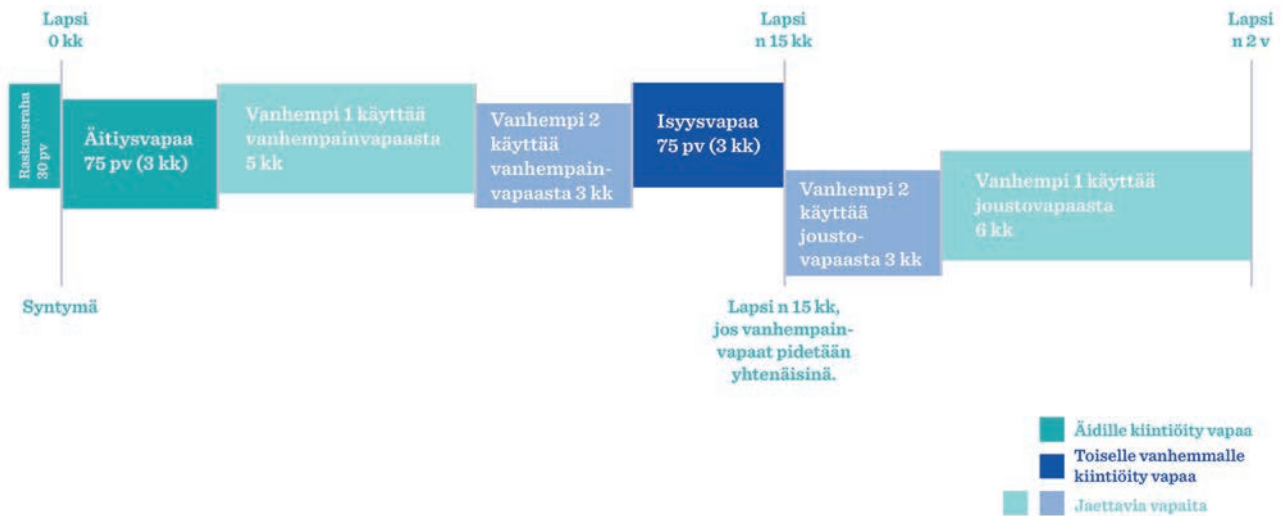
- vanhemman tehdessä osa-aikatyötä (enintään 80 % kokonaistyöajasta) lapsen ollessa enintään 7 vuotta

Perheet voivat päättää, miten joustovapaa parhaiten tukee perheen ratkaisuja.

Perhe voi käyttää etuutta eri tavoin, esimerkiksi niin että

- lasta hoidetaan kotona kaksivuotiaaksi (edellyttää kummankin vanhemman osallisuutta) tai
- perhe voi käyttää esimerkiksi neljä kuukautta täysimääräisenä joustovapaana (lapsi alle kaksivuotias) ja sen jälkeen puolittaisena joustovapaana kompensoimaan lyhennettyä työpäivää tai
- kompensoimaan vanhemman osa-aikatyötä puolen vuoden ajan

Esimerkki: Lapsi kotona 2-vuotiaaksi, vanhempainvapaita jaetaan

Esimerkki: Käytetty osittaista vanhempainvapaata, myös samanaikaisesti. Joustovapaa lyhennetyn työajan etuutena.

Akavan perhevapaamallin keskeiset hyödyt

Malli huomioi erilaiset perhemuodot:

- malli on sukupuolineutraali. Vanhempien oikeudet ovat samat samaa sukupuolta oleville vanhemmille
- huomioi eri perhemuodot eli antaa samat oikeudet etävanhemmille
- yksinhuoltajalla oikeus yhtäläisiin vapaisiin kuin ns. kahden vanhemman perheissä

Perhevapaita on mahdollista käyttää joustavammin:

- vanhempainvapaita (äitiys-, isyys, vanhempainvapaa) on mahdollista pitää kunnes lapsi on kolmevuotias
- vanhempainvapaita ja joustovapaita voidaan käyttää myös lomittain perheen tarvitsemalla tavalla

Malli jakaa isälle kaksi omaa kolmen kuukauden jaksoa:

- isyysvapaa 75 arkipäivää (3 kuukautta)
- kiintiöidyssä joustovapaassa kolmen kuukauden kiintiöity jakso

Pidentää vanhempainvapaata nykyisestä 158 päivästä 200 päivään:

- vanhempainvapaakausi pitenee siten, että lapsi on sen päättyessä 15 kuukautta, kun äitiys- ja isyysvapaa on pidetty täysimääräisinä.

Korvaa kotihoidontuen joustovapaalla:

- lapsesta on mahdollista saada korotettua hoitorahaa (500 euroa/kk) kunnes hän on kaksivuotias ja kokopäiväisesti kotihoidossa. Alennettua hoitorahaa (250 euroa/kk) on mahdollista saada, kunnes lapsi on kolmevuotias
- järjestelmä kannustaa palaamaan töihin viimeistään, kun lapsi on kaksivuotias
- joustovapaata voidaan myös käyttää puolittaisena osa-aikatyön ohessa

Töihin paluun turvaaminen

- vanhempainvapaalta palaavalle kolmen kuukauden jälkisuojaa
- 2500 euron kertakorvaus muutettava siten, että se maksetaan äidin töihin palattua
- palveluseteli työllistymistä tukevien palveluiden hankkimiseksi niille vanhemmille, jotka ovat ilman työsuhdetta, johon palata.

Osapäiväinen maksuton pedagoginen varhaiskasvatus

- kaikilla yli kolmevuotiailla lapsilla oikeus osapäiväiseen pedagogiseen varhaiskasvatukseen 20 tuntia viikossa maksuttomasti

Antaa työvälineitä perhe- ja yksityiselämän yhteensovittamiseen työpaikoille ja perheille

- perhevapaiden käytöstä ja niihin liittyvistä joustoista on sovittava työpaikkakohtaisesti henkilöstö- tai tasa-arvosuunnitelman tai muun suunnitelman osana
- huomioidaan mahdollisimman hyvin työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen ja yhdenvertainen kohtelu työpaikalla
- mahdollisuus osa-aikatyöhön nykyistä joustavammin
- perheiden tueksi tulee kehittää sovellus, jolla vanhemmat voivat suunnitella vapaita ja tarkastella taloudellisen tuen määrää eri vaihtohdoissa.

Parantaa työllisyysastetta

- perhevapaan tasaisempi jako ja turvallisempi töihin paluu lisää kannustavuutta palata töihin
- perhe voi rakentaa paremmin ratkaisuja, joilla jaettu perhevastuuta ja osa-aikainen työ on mahdollista

Akavan malli huomioi erilaiset perhemuodot.

Kun perhevapaat jakautuvat tasaisemmin, naisten työllisyys nousee.

Lakimuutokset: vapaiden määrä työsopimuslaissa ja vuosilomalaissa

Nykyisiin vanhempainvapaiden määrä on kirjattu työsopimuslakiin ja oikeus niihin on sidottu sairaskausilain vanhempainvapaapäivärahaan. Uudistuksessa tulee tämä sidos purkaa. Työsopimuslakia olisi tarkoituksenmukaista selkeyttää ja yhtenäistää työntekijän oikeuksia vapaajaksojen määrään ilman, että merkittävästi lisätään työnantajan velvoitteita.

- Työsopimuslakiin tulisi kirjata oikeus vanhemmille yhtäläiset oikeudet siten, että lapsen syntymän yhteydessä on oikeus kolmeen jaksoon ja muutoin viiteen jaksoon.
- Perhevapaalla oljalla säilyy paluuoikeus työsuhteeseensa, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Tämä säilyisi ennallaan.

Lisätietoja mallista www.akava.fi/perhevapaamalli

www.akava.fi

